

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію
Коваленко Олени Володимирівни
«Соціокультурна динаміка міграційних процесів
у глобалізованому світі»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 033 Філософія

Актуальність теми дисертації: Дослідження теми міграційних процесів є актуальним, оскільки вони стали ознакою сучасного транзитивного світу, формуючи обриси глобальної економіки та політики, створюючи його неповторний соціокультурний ландшафт. Динаміка переміщень людей щороку зростає, що пов'язано як з особистими мотивами соціально-економічного характеру, потребами міжнародного ринку праці, так і загрозами для життя людей через війни і збройні конфлікти, екологічні проблеми. Збільшення міграційних потоків, необхідність адаптації мігрантів у нове середовище вимагає сьогодні у дослідників комплексного підходу, з'ясування шляхів і форм соціокультурної інтеграції з місцевим населенням, їх впливів на структуру населення, розкриття закономірностей і механізмів можливих наслідків для суспільно-політичного життя.

Вивчення та порівняння міграційних процесів в умовах глобальної соціокультурної транзитивності періодів індустріалізму та постіндустріалізму дає можливість з'ясувати їх особливості та показати сутність трансформацій у ситуації пандемії. Важливим є представлення в роботі міграційних процесів в Україні в контексті закономірностей транзитивного глобалізованого світу та їх особливостей в умовах російсько-української війни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконана у межах науково-дослідної роботи кафедри філософії Житомирського державного університету імені Івана Франка "Випробування людського буття: класичний і посткласичний дискурс" (№ 0111U000154) та "Толерантність і сучасний світовий порядок" (№ 0111U000155).

Достовірність та обґрунтованість одержаних результатів.

Основні науково-дослідні положення та висновки, викладені у дисертації, є теоретично-обґрунтованими і такими, що забезпечуються використанням загальнонаукових, історичних та міждисциплінарних методів.

Чітко поставлена мета роботи – соціально-філософський аналіз соціокультурної трансформації міграційних процесів у ситуації зростання транзитивності і нелінійності розвитку глобалізованого суспільства – уточнюється низкою конкретних завдань. Не викликає заперечень структура роботи, що містить перелік умовних скорочень, складається з трьох розділів, семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел і літератури і дозволяє комплексно проаналізувати досліджувану проблему.

Перший розділ розкриває сутність міграційних процесів в глобалізованому світі, як об'єкту соціально-філософського аналізу та розглядає методологічні засади їх дослідження. Варто відзначити розуміння авторкою досліджуваної проблематики, широти самого поняття «міграція». Розкриття теми базується на використанні сучасних філософських підходів, концептуальних положень та парадигм дослідження сучасного глобалізованого світу.

У другому розділі показано основні тенденції динаміки міграційних процесів, обґрунтовано причини зростання міграційних настроїв у світі. Позитивним є визначення особливостей трансформації міграційної політики сучасних країн в умовах Covid-19 та переходу до четвертої індустріальної революції.

У роботі висвітлено соціокультурні та соціально-економічні фактори трудової міграції в Україні в умовах глобальної сучасності. Заслужує уваги, що дисертантка акцентує увагу на причинах транзитивності сучасного українського суспільства, проблемою реінтеграції внутрішньо переміщених осіб і біженців в умовах російсько-української війни. Вона відзначає позитивні сторони у внутрішній міграційній політиці України, зокрема ефективне інформування громадян України щодо проблем ВПО і біженців.

Ступінь новизни основних результатів дисертації

Тема роботи є філософсько-аналітичним осмисленням актуальних процесів сучасності, результатом опрацювання широкого кола наукової літератури та джерельної бази, містить власні узагальнення і тому має наукову цінність у поглибленні загальної картини сучасного, транзитивного, глобалізованого світу. Новизна результатів полягає у визначенні дисертанткою основних чинників міграційних процесів в індустріальному та постіндустріальному суспільстві, з'ясуванні характеру та особливостей факторів, що впливають на міграцію на сучасному етапі, зокрема вплив пандемії Covid-19 та російсько-української війни. В роботі

також зазначено і обґрунтовано негативні наслідки української еміграції, зокрема молоді та виклики, пов'язані з внутрішньо переміщеними особами.

Практична цінність результатів дослідження.

Теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи мають наукову значимість та практичне застосування. Результати дослідження можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування у розробці планів економічного розвитку регіону. Вони можуть стати основою для написання наукових посібників, підручників, розробки навчальних курсів.

Повнота викладу результатів дисертації у наукових публікаціях

Загалом виклад матеріалу дисертації є логічним та послідовним, що приводить до цілком обґрунтованих висновків, які відповідають меті та поставленим завданням. Вони узагальнюють опрацьований в ході дослідження матеріал, є неупередженими та об'єктивними. Дисертанткою проведено апробацію основних положень та опубліковано 4 статті у фахових наукових виданнях та 1 статтю у міжнародному виданні.

Дані про відсутність текстових запозичень і порушень академічної доброчесності.

Наукові положення та висновки пояснені, аргументовані із застосуванням відповідних посилань.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Водночас, високо оцінюючи дисертаційне дослідження Коваленко О. В. та відзначаючи його позитивні сторони слід вказати на деякі :

1. Було б доцільно у Розділі 1.1. окрім зазначених методологічних підходів, застосованих теорій та парадигм, акцентувати увагу й на загальнонаукових принципах і методах наукових досліджень, які були використані у процесі підготовки дисертаційної роботи.
2. Варто було б також більш чітко вказати яку саме дефініцію поняття «міграція» використовує авторка.

Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктами 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії.

У цілому робота має логічний та завершений характер, у ній сформульовано низку важливих теоретичних висновків. Загалом, висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку дисертації. Вона є актуальним, самостійним та аргументованим дослідженням. Дисертація за своїм змістом відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від

12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р.), а Коваленко Олена Володимирівна, безумовно, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 – Філософія.

Рецензент:

Доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри історії України
історичного факультету Житомирського
державного університету
імені Івана Франка

Ольга БІЛОБРОВЕЦЬ

Підпис засвідчую:

Проректор з наукової і міжнародної роботи,
кандидат економічних наук, доцент,
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Тетяна БОЦЯН